

Щур Софія Олегівна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
ННІ № 1 Національної академії

внутрішніх справ

Науковий керівник:

Коршикова Тетяна Василівна,

викладач кафедри криміналістики

та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, доктор філософії

ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО ЗОНДУВАННЯ ЗЕМЛІ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Сьогодні в космосі працюють десятки апаратів різних типів, що виконують збір даних різними дистанційними методами. Серед них значну роль відіграють комерційні апарати, знімки яких доступні для використання не тільки урядовим та військовим структурам, а й широкому колу користувачів в усьому світі.

Дані, отримані шляхом дистанційного моніторингу Землі з космосу та повітряного знімання, знаходять досить широке застосування в різних сферах діяльності, зокрема й під час досудового розслідування [1].

Супутники моніторингу Землі дозволяють надати детальну, описову, кількісну, цілісну, стандартизовану глобальну оцінку стану віддаленими космічними об'єктами, в тому числі і спостереження змін, що відбуваються з Землею.

З огляду на це, у 2020 році Управління організації діяльності підрозділів поліції на воді та повітряної підтримки разом з Державним космічним агентством України та Національним центром управління та випробування космічних засобів впровадило використання новітніх систем дистанційного зондування земної поверхні та супутникового моніторингу [2]. Достовірний супутниковий моніторинг допомагає вчасно виявляти кримінальні правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних речовин, контрабанди тощо та запобігати вчиненню нових, а також контролювати та сприяти досудовому розслідуванню. Усі дані, отримані під час дистанційного зондування Землі формуються у вигляді фотознімків або відеозаписів, в подальшому можна аналізувати та отримувати інформацію про події, що відбулися на тій чи іншій ділянці місцевості.

Космічні знімки – це окремі документи, що відображають стан території, а їх фальсифікація є практично неможливою. Тому саме вони можуть слугувати доказами вчинення того чи іншого кримінального правопорушення.

Космічні знімки можна віднести до документів, що є одними із видів процесуальних джерел доказів. Адже відповідно до Кримінального процесуального кодексу України процесуальними

джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів. Документом є спеціально створений з метою збереження інформації матеріальний об'єкт, який містить зафіксовані за допомогою письмових знаків, звуку, зображення тощо відомості, які можуть бути використані як доказ факту чи обставин, що встановлюються під час кримінального провадження. До доказів-документів належать й матеріали фотозйомки, звукозапису, відеозапису та інші носії інформації (у тому числі комп'ютерні дані) [3].

Варто зазначити, що супутникові знімки доречно було б віднести до електронних документів, адже вони записуються та зберігаються на електронних носіях. Втім відповідно до Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», електронний документ повинен мати обов'язкові реквізити, в тому числі й електронний підпис [4]. Тобто якщо на електронному документі відсутній один із обов'язкових реквізитів, то він не є дійсним, а отже не є допустимими доказами.

В контексті допустимості та подальшого використання супутникових знімків як доказів необхідно враховувати певний елемент суб'єктивності, адже дані передаються на Землю у цифровому форматі, що вимагає часто подальшого людського втручання та оброблення для отримання розпізнаваного зображення. Якщо поліпшення та інтерпретація зображень проводяться вручну, такий продукт може мати певні помилки, що можуть призвести до недостовірності отриманих знімків, а як результат і доказів. До того ж вплив мають і погодні умови, відстань чи властивості поверхні [5, с. 115].

Тому постає питання залучення спеціаліста, адже відповідно до КПК України спеціаліст – це особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками і може надавати консультації, пояснення, довідки та висновки під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок. Тобто спеціаліст за запитом особи, що проводить досудове розслідування може надати певні консультації чи висновки з питання, яке належить до сфери його компетенції. З огляду на це можна констатувати, що працівники компаній з оброблення та аналізу даних ДЗЗ та окремі спеціалісти у цій сфері можуть бути залученими до кримінального процесу як спеціалісти [5].

Під час документування та розслідування воєнних злочинів важливим є визначення розміру завданої шкоди країною-агресором. Одним із методів такого визначення є дистанційне зондування Землі. До прикладу, масштаби та обсяги забруднення ґрунтів або засмічення земель визначаються уповноваженими органами Державної екологічної інспекції України відповідно до певної методики. Саме ДЗЗ допомагає оцінити масштаби забруднення внаслідок збройної агресії та бойових дій під час дії воєнного стану [6].

Отже, використання інформації, отриманої за допомогою ДЗЗ, під час досудового розслідування кримінальних правопорушень є

надзвичайно важливою. Однак виникає питання достовірності зібраних доказів та подальше їх використання. Важливим кроком буде затвердження міжнародно-правових норм з обміну інформацією між суб'єктами, що проводять зондування (комерційними і урядовими), та державами, що зондуються. Також необхідно затвердити норми отримання та використання супутникових даних на національному рівні, що дасть змогу ширше використовувати дистанційне зондування Землі під час досудового розслідування. Окрім цього Щодо залучення спеціалістів для тлумачення змісту супутникових знімків, було б доцільно встановити перелік акредитованих установ та спеціалістів у галузі дистанційного зондування Землі. Це дало б змогу зменшити ризики недостовірності отримання інформації, а також правоохоронні органи знатимуть, куди можна звернутися у разі потреби.

Список використаних джерел

1. Дистанційне зондування Землі. URL: <http://www.geoguide.com.ua/survey/survey.php?part=dzz>.
2. У 2020 році поліція на воді та повітряної підтримки впроваджує систему супутникового моніторингу для розкриття злочинів проти довкілля. URL: <http://pokrovsk-police.dn.ua/news/view/9310>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17?find=1&text=%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%B8#n1137>.
4. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 трав. 2003 р. № 851-IV. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>.
5. Малолітнева В., Гурова А. Правові засади використання даних дистанційного зондування Землі як доказів у вітчизняному судочинстві для захисту об'єктів археологічної спадщини. *Юридичний вісник*. 2020. № 6. С. 107–122. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v6_2020/15.pdf.
6. Визначення розміру шкоди, заподіяної землі і ґрунтам під час дії воєнного стану, – поради експертів ASTERS. URL: <https://pravo.ua/vyznachennia-rozmiru-shkody-zavdanoi-zemli-i-gruntam-pid-chas-dii-voiennoho-stanu-porady-ekspertiv-asters/>.